

Kva beiteressursar har vi i utmarka på Vestlandet?

Yngve Rekdal, Førde 31.01.24

God ressursbruk treng kunnskap om:

- Kvar er ressursen
- Størrelse
- Kvalitet

Utmarksbeite kan kartleggast

45 vegetasjonstypar blir sortert
i tre beiteklasser

Vegetasjonskart

Beite for sau

Mindre godt beite

Godt beite

Svært godt beite

<http://kilden.nibio.no>
www.nibio.no/arkiv/publikasjoner

TRE MARKTYPAR

- **Lav- og lyngrik mark – mindre godt beite**
- **Blåbærmark – godt beite**
- **Gras- og urterik mark – svært godt beite**
 - **Fuktmark**
 - **Snøleie**
 - **Forsumpa mark**

Potensialet

Arealrekneskap i utmark

Arealregnskap i utmark
Arealstatistikk for Rogaland

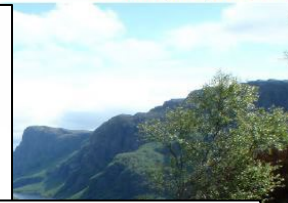
NIBIO RAPPORT | VOL. 5 | NR. 153 | 2019

Ressursoversikt

02/2015

AREALREGNSKAP FOR UTMARK

Arealstatistikk for Hordaland

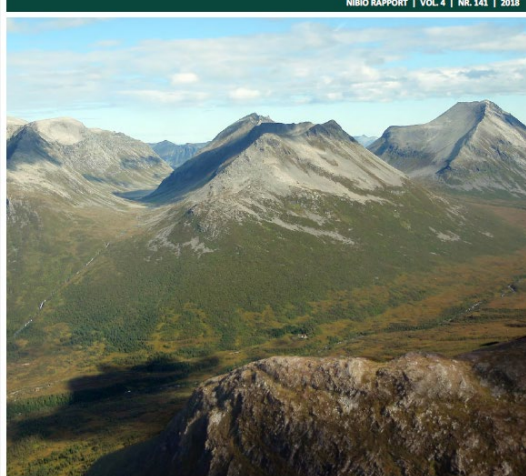
Arealregnskap i utmark
Arealstatistikk for Hordaland og Fjordane

NIBIO RAPPORT | VOL. 6

Arealregnskap i utmark
Arealstatistikk for Møre og Romsdal

NIBIO RAPPORT | VOL. 4 | NR. 141 | 2018

Johnny Hofsten, Yngve Rekdal og Geir-Harald Strand
Divisjon for kart og statistikk

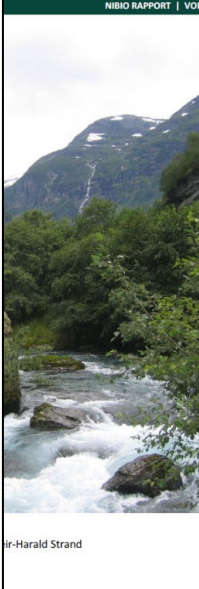

Arealrekneskap i utmark
Utmarksbeite – ressursgrunnlag
og beitebruk

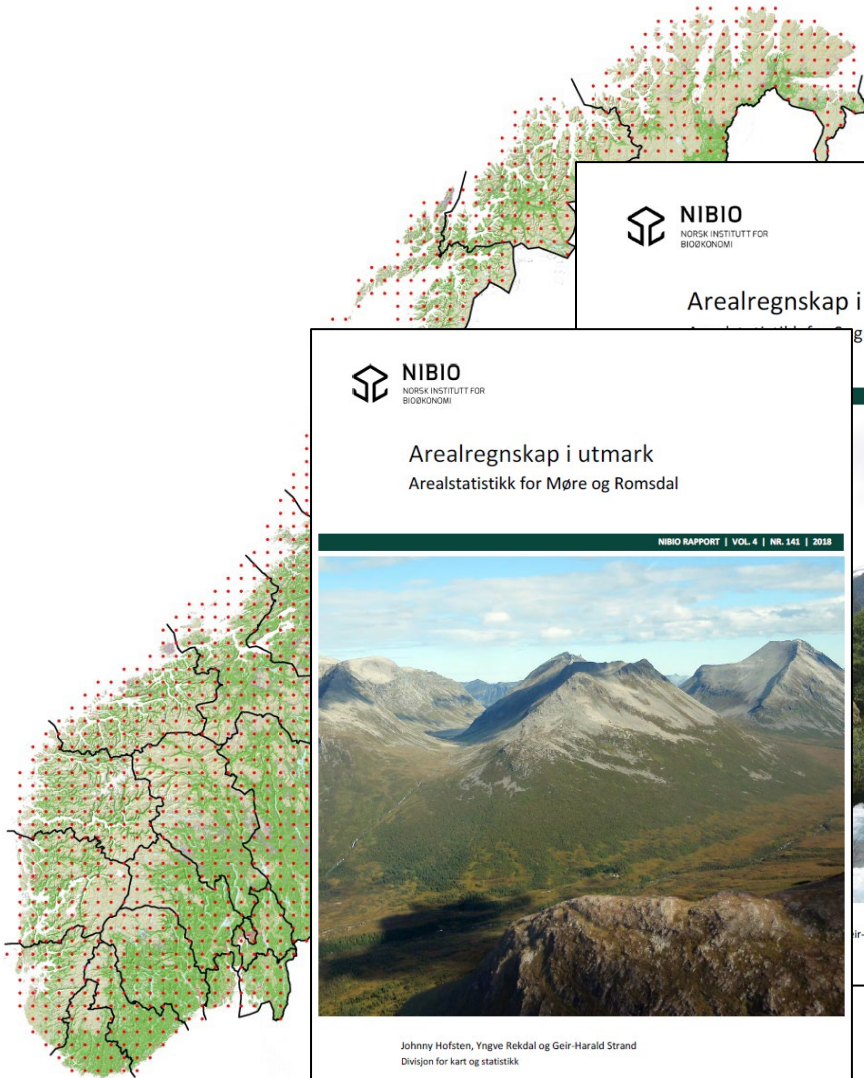
NIBIO RAPPORT | VOL. 7 | NR. 208 | 2021

YNGVE REKDAL OG MICHAEL ANGELOFF
Divisjon for kart og statistikk

Geir-Harald Strand

<https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmllui/handle/11250/2436843>

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Fjellbeite i midtre delar av Hordaland

Rapport frå synfaring av beiteområda
Beinhellaren og Kvitingen

NIBIO RAPPORT | VOL. 6 | NR. 64 | 2020

YNGVE REKDAL OG MICHAEL ANGELOFF
Divisjon for kart og statistikk

<https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmllui/handle/11250/2998449>

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Fjellbeite i ytre delar av Vestland fylke

Rapport frå synfaring av beiteområda til Holmedal beitelag
i Askvoll kommune og Stord beitelag i Stord kommune

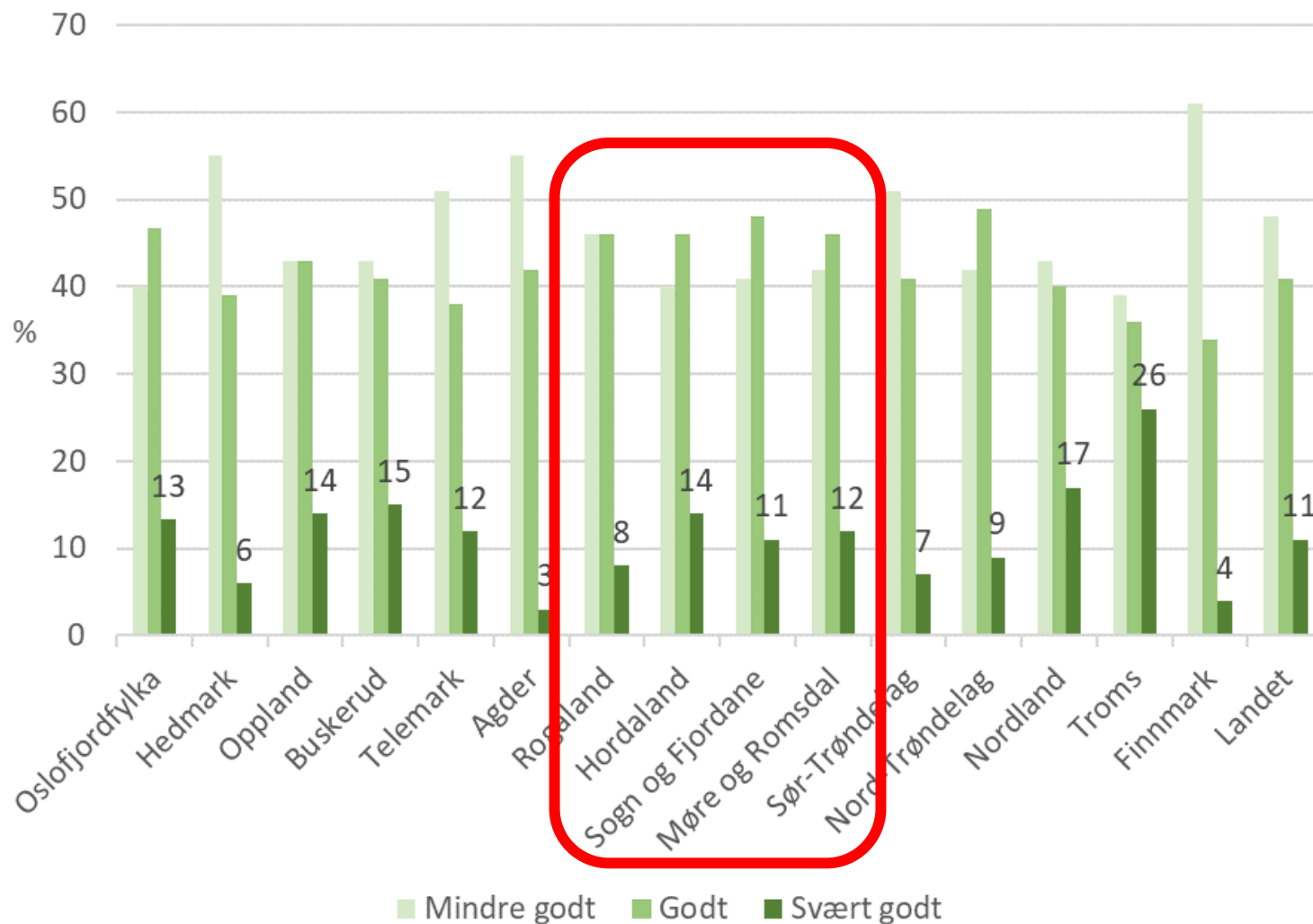
NIBIO RAPPORT | VOL. 8 | NR. 52 | 2022

YNGVE REKDAL OG MICHAEL ANGELOFF
Divisjon for kart og statistikk

Beitekvalitet i fylke

% av tilgjengeleg utmarksbeiteareal

Fôr i utmark i Sogn og Fjordane

- **Praktisk nyttbart:**
540 000 saueeiningar

- **Hausta av husdyr i 2019**
268 000 saueeiningar

- **Hausta av hjortedyr**
113 000 saueeiningar

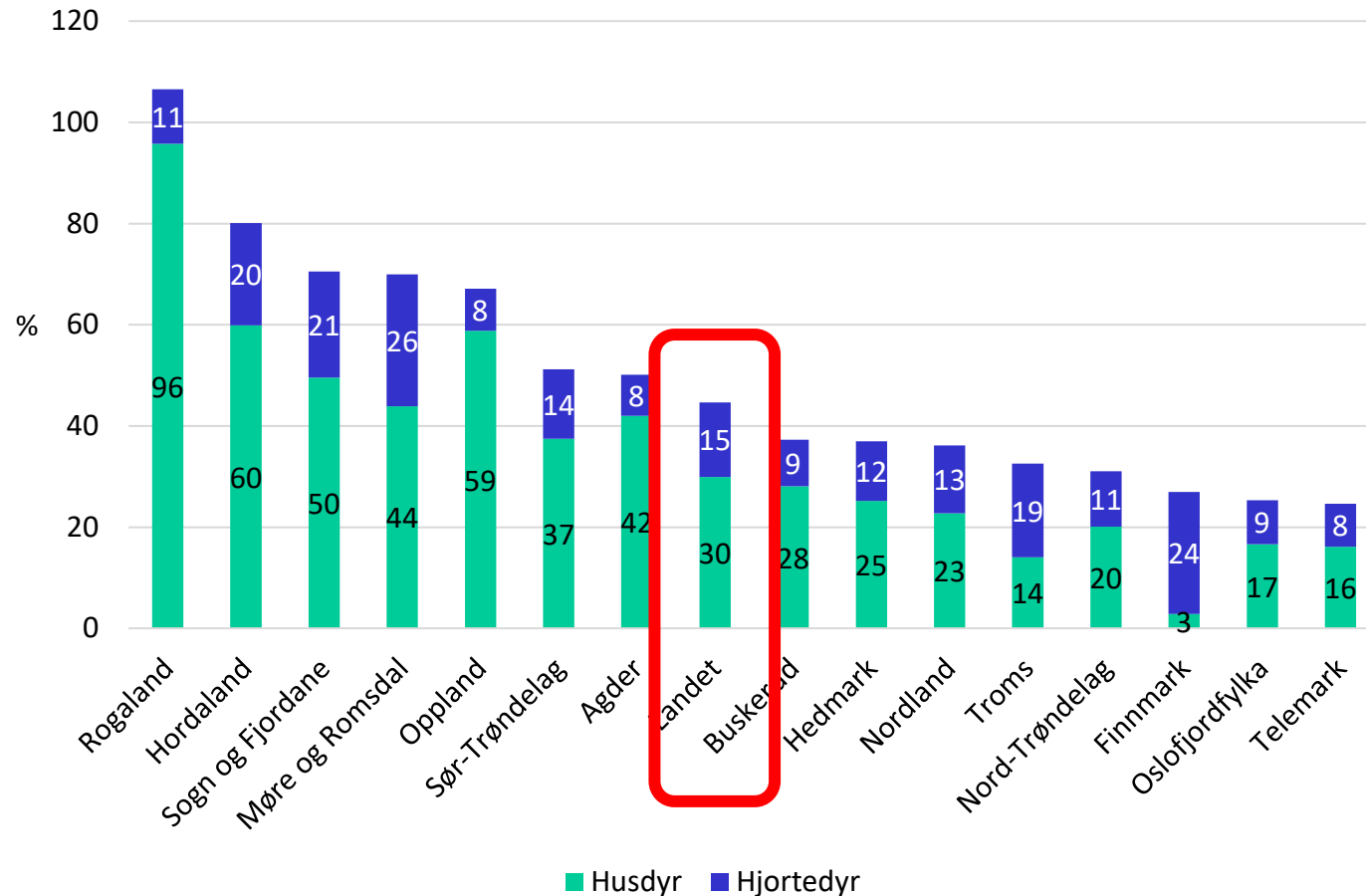
Samla hausting
381000 s.e. (71 %)

Ledig ressurs
159 000 s.e. (29 %)

4 kr./ f.e. 26,8 mill. f.e. \approx 107 mill. kroner

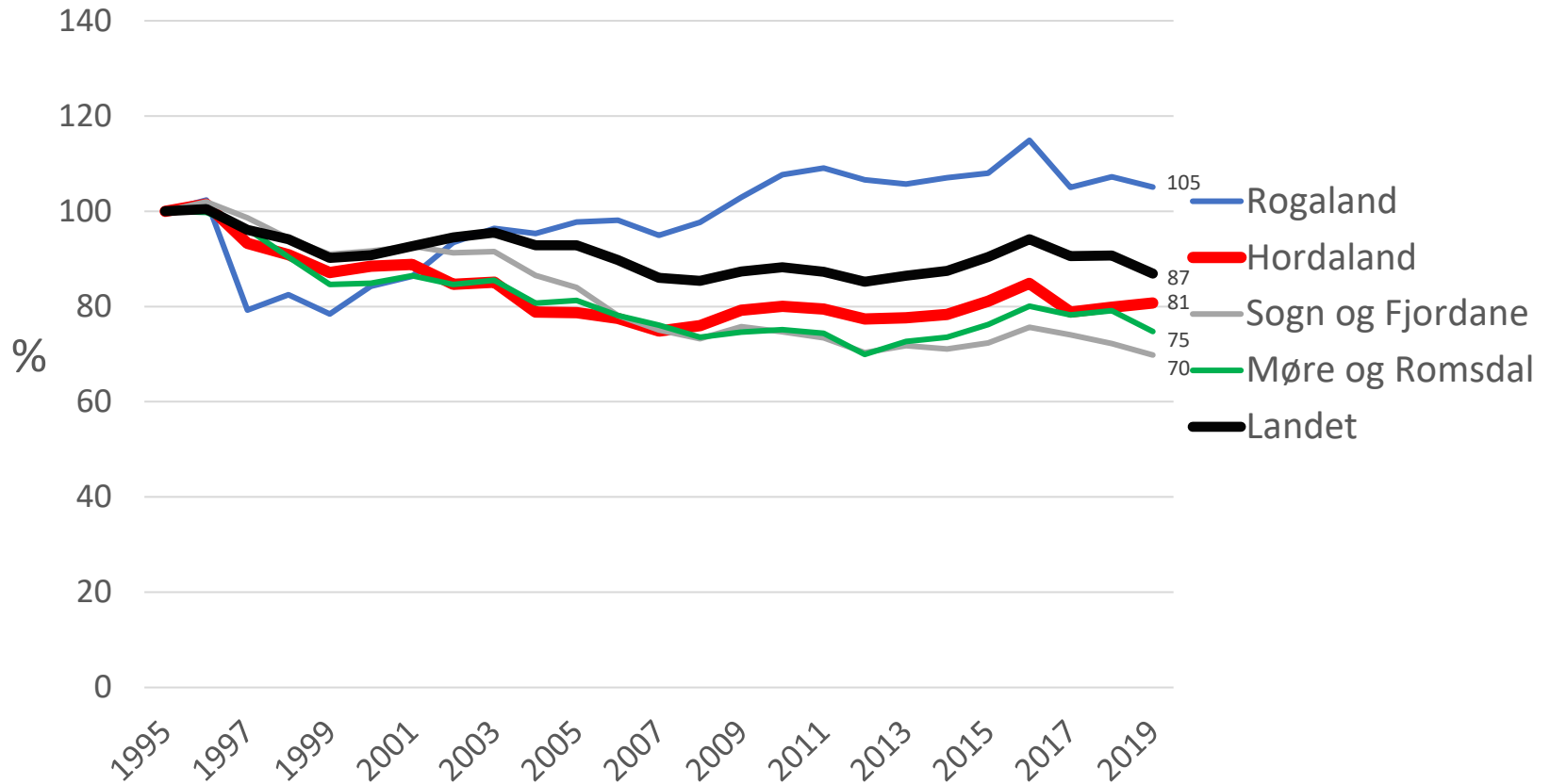
Beiteutnytting

Prosent av tilgjengeleg ressurs

Utvikling i sauetal på utmarksbeite 1995 - 2019

1995 = 100% (kjelde: søknadar om produksjonstilskot, Landbruksdirektoratet)

A wide-angle landscape photograph showing a mountain valley. In the foreground, a rocky slope with green vegetation descends towards a lake. A small waterfall cascades down a rocky ledge into the lake. The middle ground features a large, calm lake surrounded by green hills. In the background, a large, rugged mountain range stretches across the horizon under a clear sky.

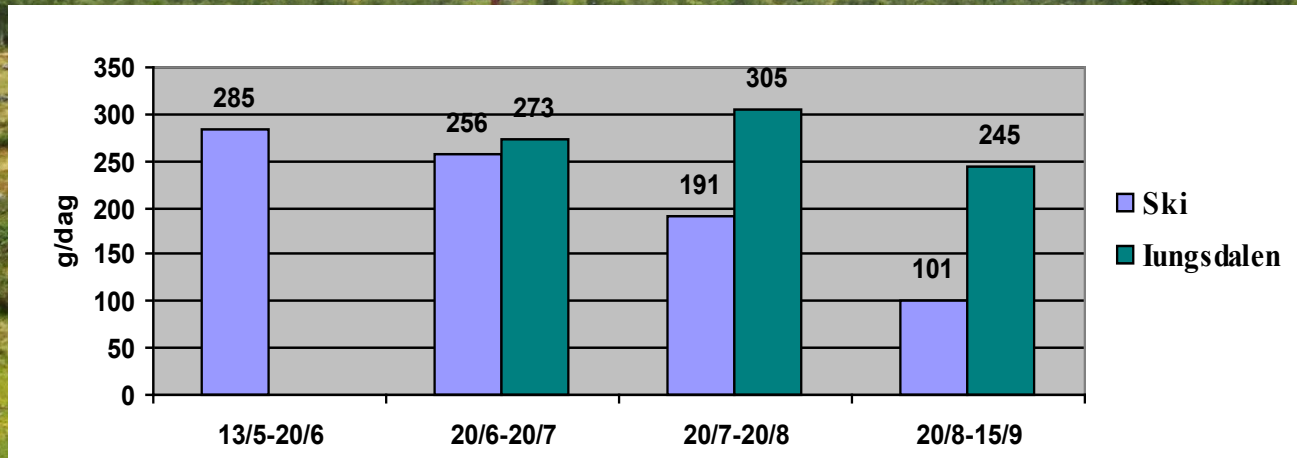
Utmarksbeite foregår i mange naturtyper som kvar har sine mulegheiter og utfordringar

Snaufjellet

utgjer 53 % av landarealet i Sogn og Fjordane og 56 % i Hordaland

Fjellbjørkeskog

Tilvekst i skog og fjell (J. Nedkvitne og T. Garmo 1986)

Dal- og fjordsider

På Vestlandet kan beitedyr
trekke frå fjord til fjell

Kyst

Solund

Kvaliteten på fôret er viktig for produksjonsresultatet

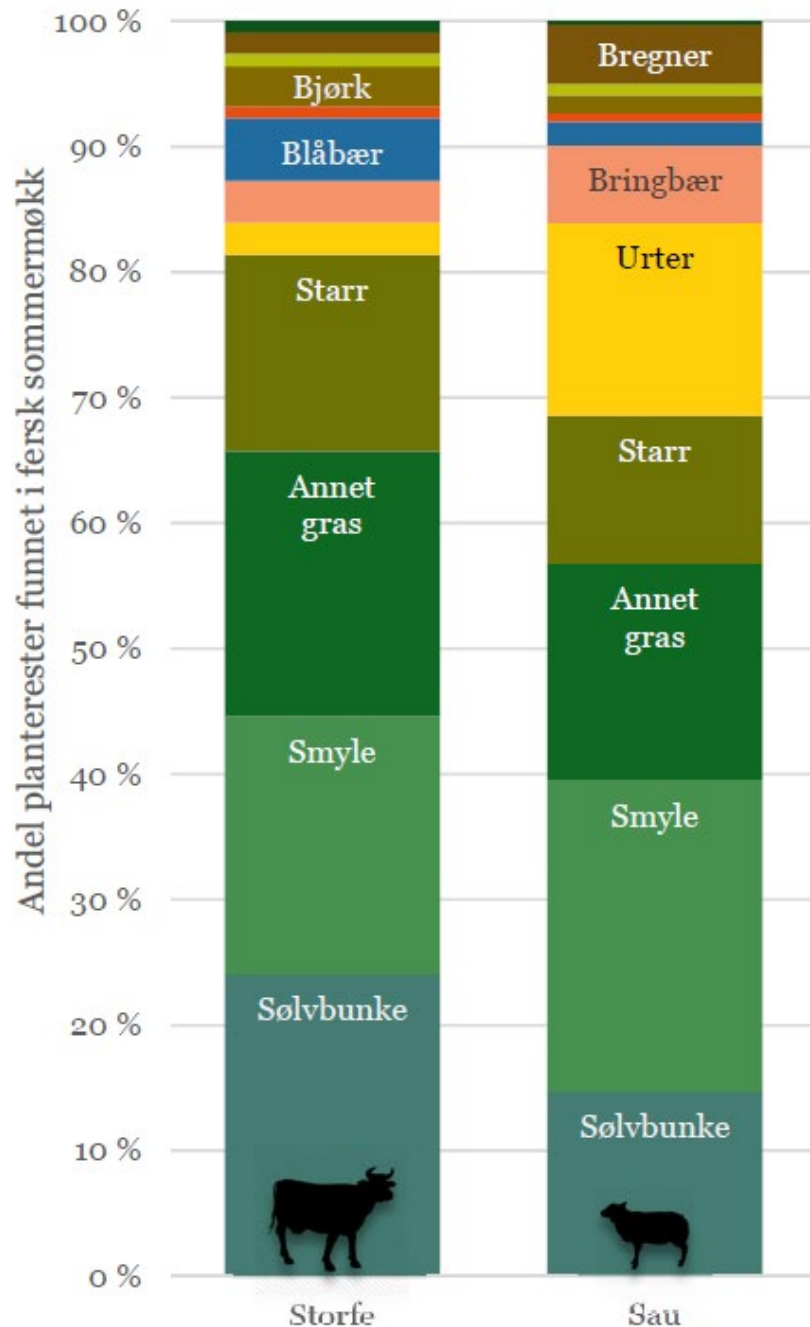
Tilvekst per lam per dag

Sledalen, Ullensvang

Beitekvalitet	Gram per dag
Høg	300-350
Middels	250-300
Låg	200-250

Storevassdalen, Masfjorden

Foto: J. Hofsten

Artssammensetning i diett hos storfe og sau på skogsbeite i Sør-Norge 2013, snitt av tre områder: Ringsaker, Nannestad, Vestskauen. Basert på mikrohistologisk identifisering av planterester i fersk møkk (juli-sept). N= 15-16 prøver per dyreslag per område. Kategorier som ikke er navngitt er 'andre treaktig', 'annen lyng' og 'annet'.

Kjelde: H.K. Wam og I. Herfindal
NIBIO rapport 6(42)2020

Gras/urter

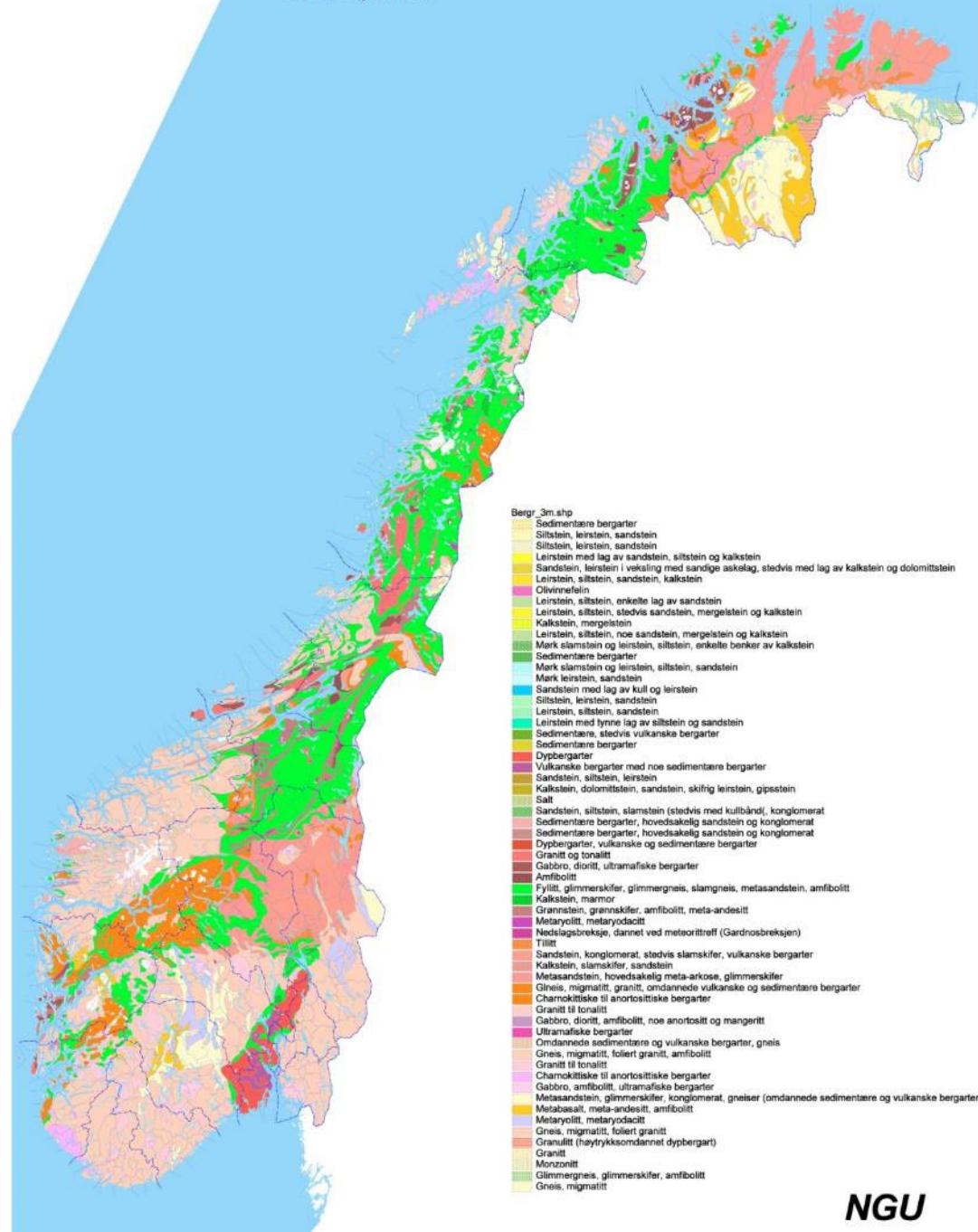

Lyng/lav

Berggrunnskart

Berggrunnsgeologisk kart
M 1: 1,5 mill

Topografi

Skjerdingsdalen, Stryn

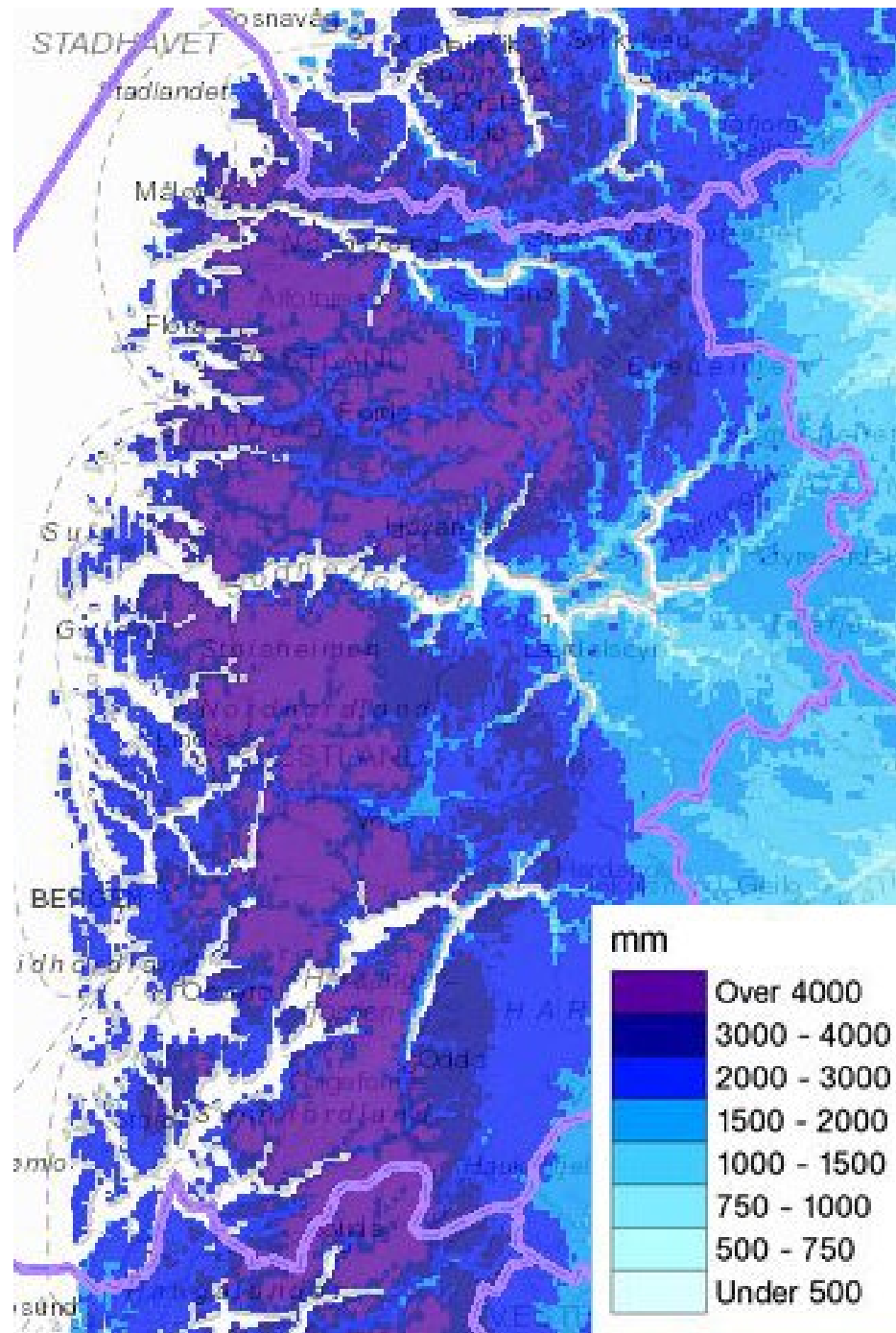
Hesjedalen, Stranda

Myrbærdalsvatnet, Flora

Foto: J. Hofsten

Nedbør

Grassnøleie

Snøleievegetasjon av fjellarealet

- 26 % Hordaland
- 19 % Sogn og Fjordane

Ustabil vinter gjev høgt finnskjegg- innhald i snøleie i lågareliggande heier

Askjelldalen, Vaksdal

Fuktmark

Foto: J. Hofsten

Blåtopp

Bjønnskjegg

Rome

**To planter er karakteristisk for
fuktmark**

Beitekvalitet er ikkje berre naturgjeve

Beiting påverkar gjennom:

- Avbiting
- Trakk
- Gjødsling

Engbjørkeskog

A photograph of a dense forest. The foreground is dominated by a thick carpet of vibrant green ferns and other leafy plants. The background shows a dense stand of trees with dark trunks and lush green foliage, creating a sense of depth and a rich, natural environment.

Foto: J. Hofsten

Hagemarkskog

Våtedalen, Gloppen

Klungerdalen, Samnanger

Klungerdalen, Samnanger

-
- A white goat with a green collar and a yellow tag is standing in a dense field of green ferns on a hillside. The goat is looking to the left. The background shows a steep, rocky slope covered in more ferns and some trees under a clear sky.
- **Utmarksbeite må holdast i hevd**
 - **Beitetrykket må holdast høgt på dei beste areala**

Kulturlandskap og biologisk mangfold

Beitelandskapet

Traktorlandskapet

Landskapet er råvara til reiselivet

Berre ei aktiv beitenæring kan skjøtte større areal av kulturlandskap utanom der traktoren kjem til

«Leggje fram og gjennomføre ein opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressursar og setje eit mål for sjølvforsyningsgrad av norske jordbruksmatvarer, korrigert for import av fôrråvarer, på 50 prosent» (Hurdalsplattformen).

- Fulldyrka jord 483 000 dekar (Vestland 1,4%) (Landet 2,7%)
- Dyrkbar jord 225 000 dekar (0,7 %) (3,9%)
- Utmarksbeite 15 mill. dekar (47 %) (45%)

Overordnede politiske mål

Matsikkerhet og beredskap

Sikre forbrukarane trygg mat. Auka matvare-beredskap.

Landbruk over hele landet

Leggje til rette for bruk av jord- og beiteressursane. Moglegheiter for busetjing og sysselsetting.

Økt verdiskaping

Ei konkurransedyktig og kostnadseffektiv verdikjede for mat.

Bærekraftig landbruk

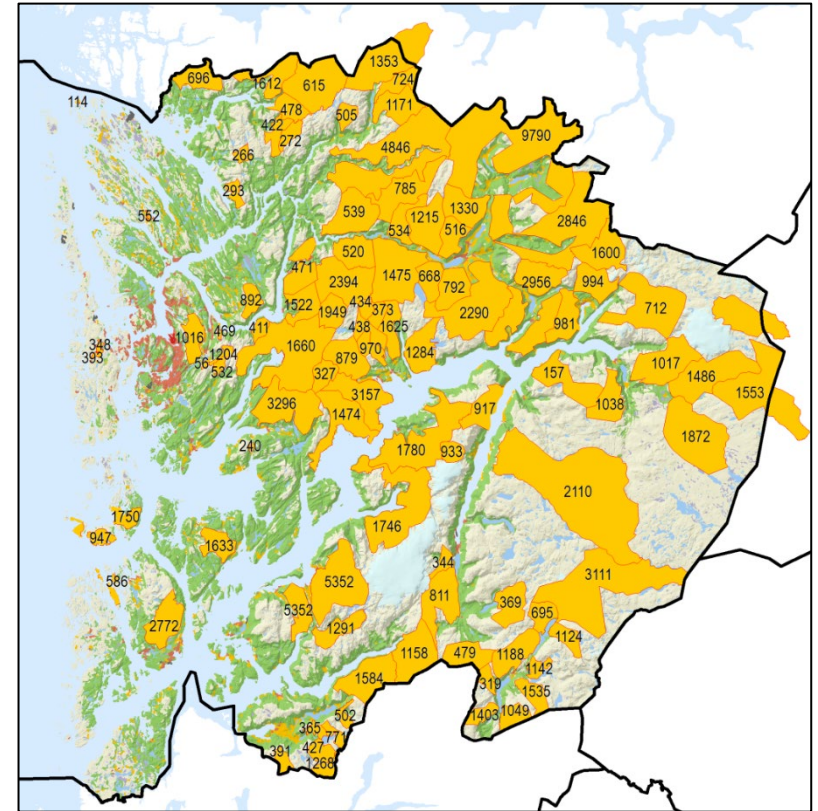
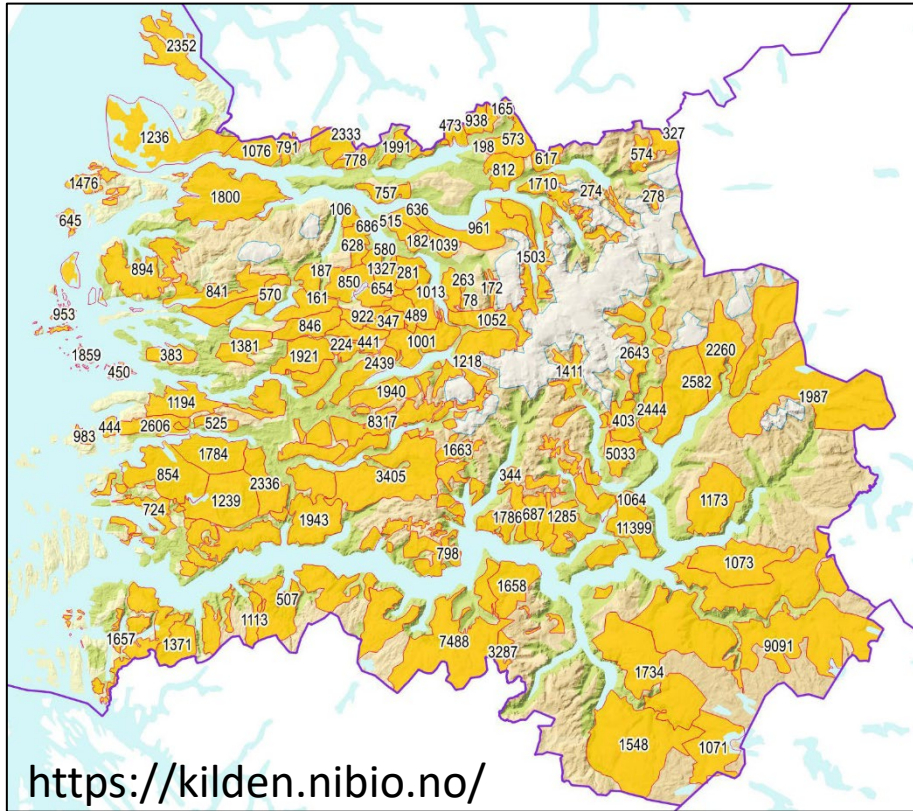
Redusert forureining frå landbruket. Vareta kulturlandskapet og naturmangfaldet.

Utmarksbeite kan ikkje sentraliserast Landbruk i heile landet

Jordbruksareal ut av drift 2022

Vestland	21 %
Møre og Romsdal	18 %
Rogaland	6 %
Troms og Finnmark	38 %
Landet	13 %

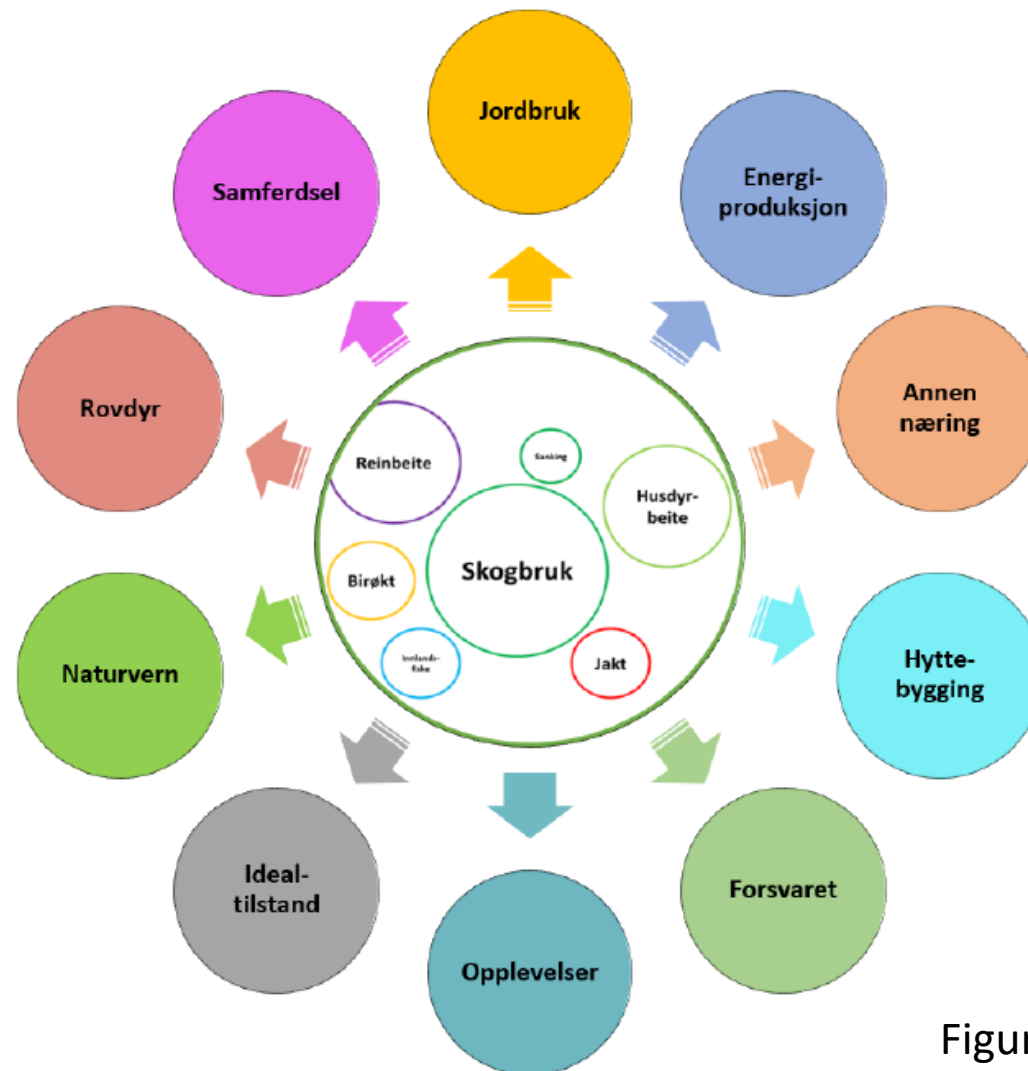
Beitenæring treng areal

Beitelag i 2019 (arealbruk i prosent av fylkesarealet)

- Sogn og Fjordane: 51 %
- Hordaland: 46 %

Arealbrukskonflikter

Figur: Geir-Harald Strand

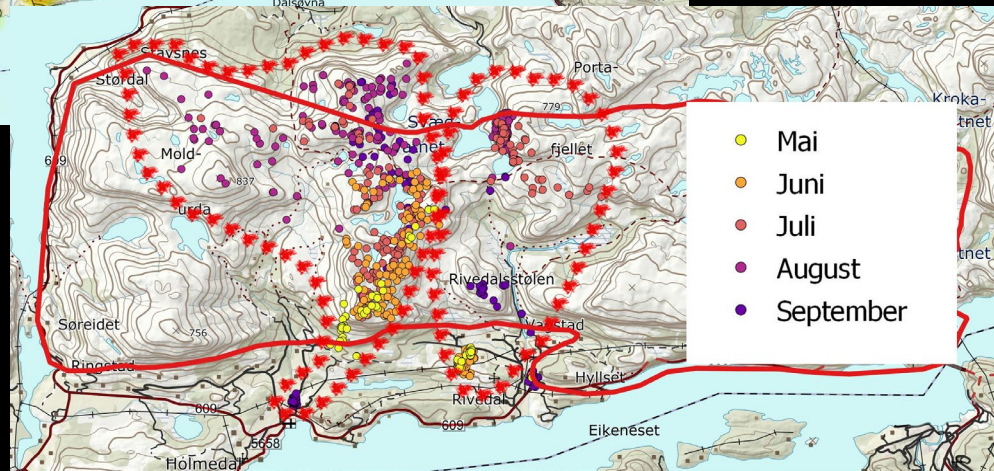
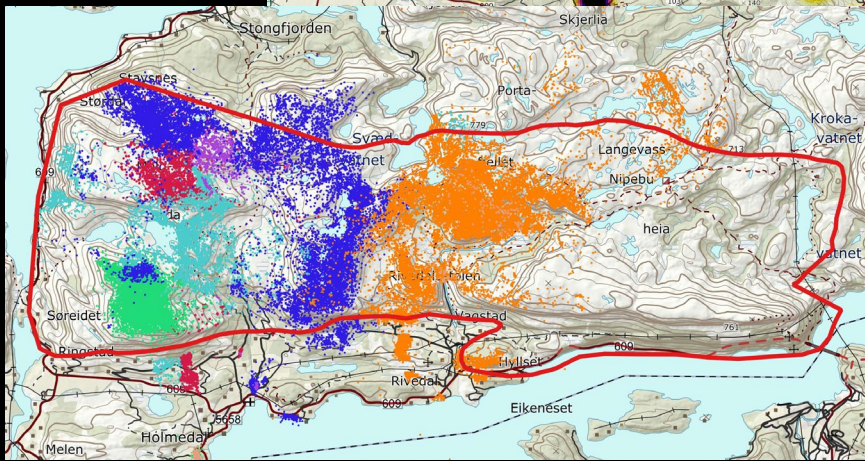
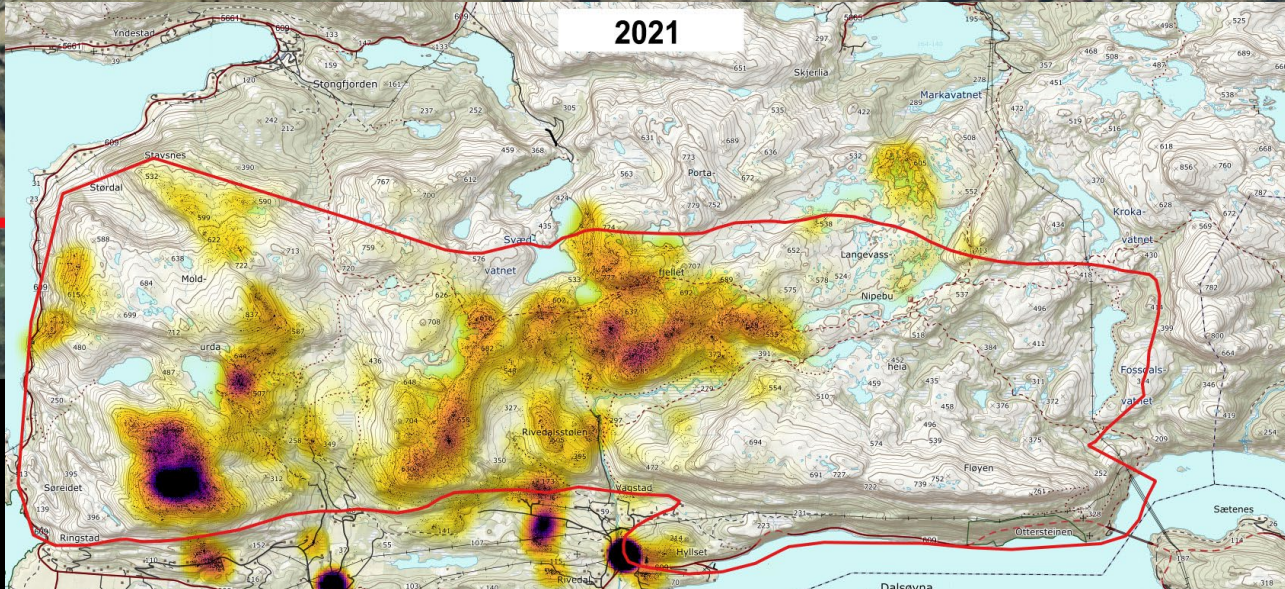
Figur 10.2: Relasjon mellom landbruket i utmark og annen utmarksbasert virksomhet som kan gi opphav til arealbrukskonflikter.

Radiobjeller -

Reiskap for mykje meir enn oppsyn og sanking

- Lære korleis beitedyr brukar utmarka
- Gjera tiltak for betre arealbruk
- Kontrollere korleis tiltak verkar

Holmedal beitelag

Utfordringar er å utvikle:

- **Utmarksbeitebruk tilpassa framtidas landbruk**
- **Driftssystem som ser dei totale ressursane på innmark og i utmark i samanheng**
- **Arealbruk som tek best muleg omsyn til alle arealinteresser**